

ŽELJKO SABOL

TRAŽIMO SUGOVORNIKA

Svima je danas više ili manje jasno da je pjesnikova zadaća u ovom vremenu velika, ali da sve odsudnije ostaje BEZ stvarne perspektive, bez mogućnosti da se jednom uistinu osvari. Živimo u svijetu koji često zaboravlja i zapostavlja svoje bitne humane mogućnosti, tako da se čovjek pomalo pretvara u puku instrumentalnu funkciju u službi jedne dehumanizirane civilizacije koja prijeti totalnim uništenjem. U takvom svijetu pjesnik će nužno (prema životu uopće i prema konkretnoj životnoj situaciji u kojoj se nalazi) zauzeti KRITIČKI stav, poezija tako postaje (i ostaje) „kritika života“, kako je svojevremeno govorio Matthew Arnold. Iz suštine toga poziva rađa se naše nezadovoljstvo i naša pušna unutrašnja pobuna protiv postojećeg reda stvari, protiv ROPSKOG života kojim suvremeni čovjek često prikriva nemogućnost da stvaralački zavlada svojom vlastitom sudbinom, da je konačno preuzme u svoje ruke. Spomenuta ugroženost očituje se danas u svim sredinama, na svim meridijanima i paralelama (da se tako školski izrazim). Nestaju granice naših privatnih svjetlova i uskih horizontata, suvremeno pjesništvo prihvaćamo isključivo na osnovu univerzalnih kriterija. Sada se postavlja pitanje: kako će se u toj „univerzalnosti“ interesa i preokupacija ipak ispoljiti individualna specifičnost svake pojedine nacionalne poezije i njenog izraza? Do toga se može doći samo oslanjanjem na one posebne probleme koji se u pojedinim sredinama javljaju, a postavljaju se pred svaku svjesnu ljudsku egzistenciju. U nas se radi o tome da pjesništvo kritički postavlja pitanje o našoj vlastitoj povijesnoj situaciji i perspektivi, o svim usponima i padovima onih ideala na kojima se temelji naš sadašnji put. Bez obzira na to što naša stvarna moć nije naročito velika, ipak osjećamo dužnost da taj zadatak shvatimo krajnje ozbiljno i odgovorno. Nemamo vremena za smijeh niti blagoglagoljivo zabavljanje i uspavlivanje onih što se ovim svijetom kreću samozadovoljno, slijepi i gluhi za njegova stvarna proturječja. Tražimo budnog sugovornika, onoga tko će ove gorke istine do kojih dolazimo prosljediti dalje, tko će uspjeti da upravo uz pomoć takvih istina sagradi pred sobom plan i put za daljnje, sasvim određene akcije. Naš ulog u toj akciji počinje pjesničkim oblikom, riječju i idejama, a završiti bi morao mnogo dalje od puke verbalne registracije postojećih stanja u nama i oko nas — na tlu gdje se vodi istinska borba za slobodniji i humaniji svijet budućnosti. U tu borbu svatko polazi sâm, a pjesnikova je dužnost da osvjetli njen tok, da predvidi svaki ishod, pa i onaj koji je još veoma daleko od nas. Naivno bi bilo vjerovati da u tome mogu mnogi uspjeti, ali ako za neki budući naraštaj ostane iz poezije koju pišemo ŽIV I ISTINITI barem jedan glas, tada ni naporu svih ostalih neće biti uzaludni, jer svi pjesnici teže istom zajedničkom cilju. To ih ujedinjuje i pored svih razlika koje među njima prirodno postoje.

Željko Sabol

bez svjetlosti

I
Pred žrtvenikom opet gladna usta
smirena u svireposti
i od groma sporo se pogiba
(tajni izlaz neću koristiti)
moje misli nisu proste od bezakonja
evo ruke koja dane gnjeva već najavljuje

ne dajte da živim, dovoljno sam pripadao
nisam ovdje da ikoga slijedim
gledam more, taj bijes praiskonski
više me ni ljubav neće izbaviti
u njen udes nemam pouzdanja

svaki čin je zločinački čin
posvuda rastu širne paljevine
zloslutna zemlja
u tebi je svaka svjetlost sporna
tamnom stranom puta
nailaze izvidnice kojima se ne može lagati
sve ovo je tek početak

II
u pravo vrijeme nismo svjedočili
danas je već za sve prekasno
iz ovog svijeta zar se može i ta ponijeti
da bi nam na drugoj strani bolje služilo

na licu mi voda
koja bi nas morala oživjeti
svemoćni su stali, poklekli
s nama u strahu za vlastito mjesto
i naš drugi dolazak ostati će neprimijećen

bez ličijeg zagovora
kušali smo sve, a ništa zadržali
pretrpjeli ćemo mnoštvo pogrda
ako i nismo slavu tražili

još je samo sunce nemilosrdno
kako da izustim nešto što će biti jednostavno
kao vrelo tijelo koje diše
na kamenu
gdje je zaklon za nas podignut

III
Sve daleke stvari već su među nama
što ima doći ne može zakasniti
razdijelio sam suvišna imanja
još samo za rat moje zemlje služe
i izluku škrtaj sutrašnjici

niško se nije bijegom spasio
pod otvorenim nebom, davni grade
uzalud sam tvoju djecu skupljao
da bi im bar jednom pustoš bila kazana
prije svih vjekova
koji će se našim mesom nasiti

u tvome srcu nema odanosti
tako je bilo na početku, tako ostaje
nepраведno nas progone
svjetlo bez svjetla, rod bez potomka
neizmjenim bljeskom žele nas oslijepiti
dok brda se sa svojih mjesta pomiču

IV
Oklijevao sam da se odvojim
ispražnjen je dom, ili sam prerano stigao
između četiri zida
sve je uži vidik ti dugom životu
neću se snaći
nepripremljen ako ugledam slobodu
koja nas rađa i sahranjuje

treba ostati na stijihi kad se izgube povici
hitnih kupaca s kojima smo i mi doputovali
provodeći dane kao da je more uvijek prisutno
u očekivanom razgovoru
zbiļje i preobraženja

i s manje nade bit ću poduzetan
nastaviti pjesmu koja jača od pogibelji
poznaju me samo nerazumni
što je nama zabranjeno ostaje za druga usta
ni olujno nebo nije nam se tako opiralo

mrtvu ocu nedostojan sin
ni ime mu nisam upamtio
ne gradim rukom, nego ubijam
ali što ću s pobjedama kad ih ne mogu podijeliti

V
I vlastitu silu opozivam
ako joj se niko ne suprotstavlja
nećemo se više okupiti
posvuda su moja braća rasuta
da se i vratite, tko bi ih prepoznao

malo vrijedi vjera izvan iskušenja
straže stoje pred vratima
ne mogu neopaženo izaći
gledam kako ponoć kroz zatvorska okna
slijedi doziv ptica izgladnjelih

ne osjećam bol ni radost
nosim krinku koja mi je neophodna
znati ću što se događa kad se prekorače granice
sunce će se dići i pokazati
kako se od našeg srca stvara razvalina

otrovali su nas gorkim vodama
jer smo predugo
u istom kraju živjeli i bdjeli